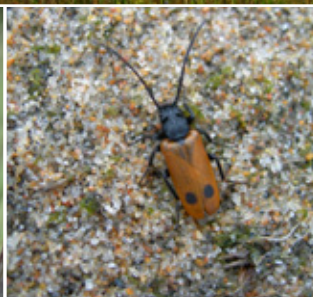

Sand- och grustäcker

Hur du gynnar biologisk mångfald vid efterbehandling och i drift

Hur du gynnar tåktens biologiska värden

I sand- och grustäkter kan värdefulla miljöer skapas för många djur och växter som annars har svårt att hävda sig. Arterna kan till och med vara hotade. Om tåkten innehåller mycket sand, gärna bakbar, och är solbelyst har den goda förutsättningar för att få höga värden. Följande råd syftar till att med en rimlig arbetsinsats behålla eller nyskapa värdefulla områden i tåkten. Olika tåkter har olika förutsättningar. Ju fler av nedanstående råd som kan tillämpas desto bättre. En hel del av råden kan med fördel även tillämpas under drift.

Allmänt

Anpassa om möjligt brytningen så att det finns:

- en relativt orörd och solbelyst söderslänt. Slånten kan bilda boplatser åt insekter och sandödlor.
- lodräta väggar där backsvälorna kan häcka. Bohålorna bör lämnas orörda från 1 april till 15 september.
- döda trädstammar, grenar och stubbar kvar. Det gynnar vedlevande insekter.

Slånter och rasbranter

Slånter och rasbranter gynnar den biologiska mångfalden. Skapa gärna nya om de saknas.

- Lämna söderslånter helst öppna och solbelysta. Om träd måste planteras är det bra att lämna minst en trädlängd oplanterat framför en söderslänt.
- Slånterna bör inte täckas över med avbaningsmassor eller annat material. Om sådant behöver läggas ut bör det begränsas till mindre ytor på tåktbotten.
- Skog norr om slånten eller rasbranten är bra som vindskydd, lämna gärna träd och buskar i norr.
- Gräs konkurrerar ut den naturliga floran och täcker snabbt den blottade mineraljorden. Insådd med gräsfrö är därmed onödigt och till och med dåligt.

Blommande växter, träd och buskar

Blomrika ytor ger mat åt insekter som i sin tur utgör mat åt backsvälor och sandödlor. Särskilt värdefulla ytor finns i närheten av sydvända soliga slånter.

- Skapa eller bibehåll därför gärna sådana blomrika ytor som tillsammans med varma sandslånter bildar ett paradiset för många hotade arter som vildbin, fjärilar, sandödlor med flera.
- Spara gärna även sälj och andra blommande träd eller buskar som mat åt insekter.

Vattensamlingar

Vattensamlingar är viktiga miljöer för groddjur som har en besvärlig tillvaro runt om i världen.

- Om det inte finns särskilda behov att skydda grundvattnet i närområdet är det bra att fördjupa vattensamlingar som uppkommer i täkten. Bästa utformning är flacka och grunda strandzoner med en djuphåla i mitten. Samråd med Länsstyrelsen om det är lämpligt att fördjupa vattensamlingarna i din täkt.
- Fisk eller kräftor äter upp groddjurens mat (insekter) och yngel! Plantera därför inte in fisk eller kräftor i dammarna.
- Solbelysning är viktig och därför får gärna den södra stranden vara fri från högvuxna buskar och träd. Värmen behövs för grodynglens och insektslarvernas utveckling.

I slänter och rasbranter gräver insekter, backsvalor och sandödlor sina bohålor. Trädplantering eller övertäckning fördärvlar den torra och varma miljön som krävs för äggens utveckling. *Foton: Jennie Niesel*

Ljung och andra blommande växter utgör en mycket viktig matplats för insekter. Insekter utgör i sin tur mat åt såväl backsvalor som sandödlor. *Foto: Jennie Niesel*

MEN...

Tänk på att alltid kontrollera ditt täkt-tillstånd innan åtgärder vidtas för att se vilka villkor som gäller för din täkt.

För att få hjälp att avgöra vilka av åtgärderna i denna broschyr som kan vara lämpliga att genomföra i din täkt kan du ta kontakt med tillsynsmyndigheten.

Vid vattenarbeten, till exempel fördjupning av vattensamlingar bör Länsstyrelsen alltid kontaktas.

Vid efterbehandling av täkten bör förutom biologiska värden även aspekter som landskapsbild, grundvattenskydd och rasrisk vägas in.

Tyvär en vanlig syn bland landets äldre efterbehandlade tåkter. Kunskapen om den biologiska mångfalden i tåkter är ung. I dag ställs sällan krav på igenplantering.
Foto: Jennie Niesel

Tillåt viss husbehovsbrytning

De unika värden som uppkommer i samband med sand- eller gruståkter behöver ofta få hjälp för att kunna bestå efter att tåkten avslutats. Fortsatt husbehovsbrytning i liten skala, om möjligt, kan gynna den biologiska mångfalden. För att förhindra igenväxning kommer det även att behövas viss skötsel genom röjning och avverkning av skuggande buskar och träd. Solbelysning är viktigt för många djur och växter. Biologisk mångfald gynnas även av att markytan i tåkten störs så att sanden blottas genom vårbränning, kreatursbete eller ridning i lagom omfattning, alternativt maskinell markstörning.

Våtmark i tåkt. *Foto: John Dagobert*. Backsvalebön och hona av större vattensalamander.
Foton: Jennie Niesel.

OMSLAGSBILDER: Stor bild föreställer en aktiv tåkt med blomrika ytor i förgrunden. Små bilder från vänster föreställer väddsandbi på blomman åkervädd, skalbaggen bibagge och rovstekeln bivarg. Små bilder nedre raden föreställer fjärilen allmän bastardsvärmare, hanen hos sandödlan i grön vårdräkt och skalbaggen brun sandjägare. Sandödlan är fotograferad av Lars Sjögren. Övriga omslagsbilder är fotograferade av Jennie Niesel.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Har du frågor? Kontakta oss!
www.lansstyrelsen.se/vastragotaland
vastragotaland@lansstyrelsen.se
Telefon: 010-224 40 00
Åtgärdsprogram för hotade arter, tåkter

